Rabbitti Amane-kutaa 4

Description

3. Ragaa tartiiba fi Sirna Qabsiisuu

﴿قُلِ ٱلْحَمْدُ لِلَّهِ وَسَلَٰمٌ عَلَىٰ عِبَادِهِ ٱلَّذِينَ ٱصْطَفَىٰٓ ۗ ءَآللَّهُ خَيْرٌ أَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٥٩﴾

â€œ**Jedhi, â€˜Faaruun hundi kan Rabbiiti. Gabroottan Isaa kanneen Inni filate irratti nageenyi haa jiraatu. Sila Rabbiidha moo wantoota isaan Isatti qindeessantu (shaarrakantu) caalaa?**â€™â€• Suuratu an-Naml 27:59

Jireenya tana keessatti Rabbiin alatti wanti namoonni gabbaraman wanta amaloota (sifaata) gooftummaa hin qabneedha. Amaloonni Gooftaa guutuu fi hanqinna hundarraa bilisa kan taâ€™e taâ€™uu qaba. Hundemaa, makhluuqni (wanti uumame) hanqinna baayâ€™ee waan qabuuf Gooftaa gabbaramu taâ€™uu hin dandaâ€™u. Gooftaan gabbaramuu Gooftaa waan hundaa irratti dandaâ€™aa, wanta badaa namarraa deebisuu fi waan gaarii namaaf fiduu dandaâ€™uudha. Wanti uumame kana hunda gochuu dandaâ€™aa? Kanaafu, makhluuqini hanqinna baayâ€™ee waan qabuuf gooftaa gabbaramuu taâ€™uu hin dandaâ€™u. Dubbiin erga akkana taâ€™e Gooftaan gabbaramu, kadhatamuu, sodaatamuu fi garmalee jaallatamu qabu Rabbiin qofa.

Kutaa darbe keessatti ragaalee gara Tokkichummaa Rabbii fi amaloonni Isaa guutuu taâ€™uu agarsiisan ilaalle turre. Ammas itti fufuun ni ilaalla. Samii, dachii fi wantoota isaan lamaan keessa jiran yommuu ilaallu tartiibaa fi sirna kan qabataniidha. Pilaanetonni, aduu fi samiin sirnaa fi tartiiba isaanii hordofu. Wal-faallessuun, wal diiggaa fi walitti buâ€™iinsi hin jiru. Kuni hundi Khaaliqni Tokkichi akka uumee fi tartiiba qabsiisee agarsiisa. Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa ni jedha:

ءَايَةٌ لَّهُمُ ٱلَّيْلُ نَسْلَخُ مِنْهُ ٱلنَّهَارَ فَإِذَا هُم مُّظْلِمُونَ ﴿٣٧﴾ وَٱلشَّمْسُ تَجْرِى لِمُسْتَقَرٍّ لَّهَا ۚ
كَ تَقْدِيرُ ٱلْعَزِيزِ ٱلْعَلِيمِ ﴿٣٨﴾ وَٱلْقَمَرَ قَدَّرْنَٰهُ مَنَازِلَ حَتَّىٰ عَادَ كَٱلْعُرْجُونِ ٱلْقَدِيمِ ﴿٣٩﴾ لَا
شَّمْسُ يَنۢبَغِى لَهَآ أَن تُدْرِكَ ٱلْقَمَرَ وَلَا ٱلَّيْلُ سَابِقُ ٱلنَّهَارِ ۚ وَكُلٌّ فِى فَلَكٍ يَسْبَحُونَ ﴿٤٠﴾

â€œ**Halkaniis isaaniif mallattoodha. Isarraa guyyaa baafna. Yeroma san isaan dukkana keessa taâ€™u. Aduunis hanga daangaa murtaaâ€™etti deemti. Suni Murtii Rabbii Injifataa Beekaa taâ€™eeti. Baatiis hanga inni akka damee temira gogeetti deebiâ€™utti buufata isaaf goonee jirra. Aduun baatii dhaqqabuun ishiif hin taâ€™u. Halkanis guyyaa hin dursu. Hunduu sarara keessa deemu.â€•** Suuratu Yaasiin 36:37-40

Aayatoota kanniin keessa mallatoolee jahatu namootaaf jira. Mallatooleen kunniin Tokkichummaa, Dandeetti, Beekumsaa fi Ogummaa Rabbii agarsiisu. Mallattoon 1ffaan- Halkani. Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aala ifa guyyaa yommuu baasu halkan ni dhufa. Yeroma ifni guyyaa deemu namoonni dukkana halkanii keessa seenu. Mallattoon 2ffaan-Aduun daangaa ykn yeroo murtaaâ€™ef deemudha. Jechi Musxaqarr jedhu bakkaa fi yeroo kan of keessatti qabatuudha. Aduun adeemsa ishii keessatti daangaa hin dabartu. Hanga ishiif murtaaâ€™e ni deemti. Ammas hanga yeroo murtaaâ€™e ni deemti. Yeroo san irra hin dabartu. Yeroon kunis Guyyaa Qiyaamaati. Qiyaamaan yommuu dhootu, adeemsi aduu ni dhaabbata, ifni ishii ni bada, ni mammaramti[1]. Kanaafu, aduun tuni daangaa ishii akka hin dabarree kan tooâ€™atu fi hanga yeroo murtaaâ€™etti akka deemtu kan taasisuu Rabbii Injifataa, Beekaa taâ€™eedha.

Mallattoon 3ffaan Baatii buufata ykn marsaa isaa murteessudha. Baatin ykn jiiyni samii keessatti buufata qaba. Guyyaa jalqabaa gara dhiyaatin yommuu bahu qalâ€™aa taâ€™ee baha. Ergasii suutuma suuta hammi isaa, ifni fi bakka inni samii keessatti qabu dabalaa adeema. Guyyaa kudha afraffaatti guutuu taâ€™uun mulâ€™ata. Ergasii hammi isaa hirâ€™atuun akka damee teemiraa gogee taâ€™a. Mukni teemiraa damee firii teemiraa itti baadhatu ni qaba. Dameen kuni yommuu gogu qalâ€™aa fi kan jallate taâ€™uun daalachaaâ€™a. Haaluma kanaan, jiiynis guyyaa dhumaa irratti qalâ€™achuu fi kan dabe taâ€™uun ifni fi hammi isaa hirâ€™ata. Eenyutu akkanatti marsaa ykn buufataa jiâ€™aa murteesse? Jiiyni akkanatti samii keessa yommuu deemu, hamma itti guddatuu fi hirâ€™atuu ofiin murteessu dandaâ€™aa? Kanaafu, kuni murtii Rabbii Injifataa, Beekaa taâ€™eeti.

Mallattoon afraffaan Aduun baatii hin dhaqqabdu. Kana jechuun aduun halkan bahuu hin dandeessu. Akkasumas, isaan lamaanu orbiiti (sarara) isaanii irra waan deemaniif walitti hin buâ€™an. Kanaafu, kana hunda kan akkanatti tartiibaa fi sirna qabsiise Rabbii waan hundaa irratti Dandaâ€™aa fi Beekaa taâ€™eedha. Mallattoon shanaffaan halkan guyyaa hin dursu. Kana jechuun yeroon guyyaa osoo hin xumuramiin halkan hin dhufu. Yeroo isaa eeggate dhufa. Mallattoon jahaffaan aduu fi jiiyni, halkanii fi guyyaan sarara isaanii qabatanii deemudha. Sarara ykn orbiiti isaanii irra deddebiâ€™anii deemu. Hanga Qiyaamaatti sarara isaanii irraa dabuun hin jiru. Wantoonni hawaa (space) kuniin sirnaa fi tartiiba qabachuun Ogummaa, Beekumsaa, Dandeetti fi Tokkichummaa Khaaliqa agarsiisu. Tartiibni fi sararri isaan irra deeman kan nama ajaaâ€™ibsiisuudha.

Image result for solar system
Solar system (Sirna Aduu fi pilanetota ishii marsanii)

Wantoonni kunniin ofumaan sirnaa fi tartiiba ofii qabachuu dandaâ€™u? Gonkumaa qabachuu hin dandaâ€™an. Kanaafu, sirnaa fi tartiibni isaanii kuni gara Rabbii Guddaa, Beekaa fi ogeessa taâ€™etti akeeku.

Jechoota ijoo: **Dizaayin** (design) jechuun boca, hamma fi bifa wanta tokko karoorsu fi baasudha. Dizaaynara-nama dizaayini hojjatu.

Hayyoonni waaâ€™ee yuniversi qoratan sirnaa fi tartiiba kana yommuu sirritti xinxallan, â€œKuni hojii Ogeessaa fi Beekaa malee wanta biraa taâ€™uu hin dandaâ€™uâ€• jechuun Rabbitti amanuu isaanii labsu. Mee isaan keessaa muraasa haa ilaallu. Mimorii elektroniksi dizaayini kan godhu Injinar Kilodam

Hasaway jedhamu mata duree â€œArgannoo Guddaaâ€• jedhu jalatti akkana jechuun barreessa:

Sababoota yaadaa gara Rabbitti amanuutti na waaman keessaa haqa eenyullee kaadu hin dandeenye ibsuun jalqaba. Innis, dizaayinin dizaayinaratti hajama. Hojiin injinarii ani hojjadhu sababoota Rabbitti akka amanan na taasisaniidha. Waggoota baayâ€™eef meeshaalee elekrooniksii fi elektrikii dizaayini gochuu waliin erga koâ€™oome booda dinqisiifannaan ani dizaayini hundaaf qabu dabalu jalqabe. Kana irratti hundaaâ€™e, dizaayiniin addunyaa nu marsee jiru kuni Khaaliqa Guddaan kan hojjatame malee wanta biraa taâ€™uu hin dandaâ€™u. Dhugumatti, karaan kuni karaa duraanii Rabbiin jiraachu itti agarsiisaniidha. Garuu saayinsiin yeroo ammaa duraan caalaa [karaa kana] caalatti ifaa fi ragaa cimaa taasisee jira.

Injinarri akkamitti sirna tokko guddisuu akka qabuu fi dizaayini tokko raawwachuuf humna, wantootaa fi seera uumamaa walitti fiduuf yommuu tattaafatu rakkoo isa qunnamuu akkamitti fÃ¼ruu akka qabu ni barata. Dizaayini haarawa kaaâ€™uuf yommuu carraaqu sababa rakkoo fi ulfaatinna isa qunnamuuf wanta haarawa jalqabuuf ni tilmaama. Waggoota baayâ€™eef mimori elektroniksi wantoota lama wal madaalchisuu dandaâ€™u hojjachuuf carraaqaa ture. Ujumoo, meeshaalee elektroniksii fi mekaaniksi dhibbaatamatti lakkaawaman fayyadamuun galma keenya geenye jirra.

Meeshaa kana argachuuf wagga tokkoof ykn lamaaf erga waliin koâ€™oome fi dizaayini gochuuf rakkoo fi ulfatinna baayâ€™ee na qunnaman erga furee booda, meeshaan kuni osoo sammuu fi dizaayini hin fayyadamiin karaa biraatin hojjachuu akka hin dandeenye sammuun kiyya ni yaade.

Addunyaan nu marsee jiru kuni walitti qabama dizaayini, argannoo fi tartiiba qabsiisuu malee wanta biraati miti. Gariin isaanii garii irraa haa xiqqaatani malee hundi isaanitu wal keessa kan seenanii fi wal qabataniidha. Mimoori elektroniksi ani hojjadhe caalaa wanti addunyaa keessa jiran kunniin ijaarsi atamii isaanii hunduu kan wal qabateedha.

Meeshaan kuni nama dizaayini isa godhu kan barbaadu yoo taâ€™e, qaamni kiyya wantoota fiizikaala, keemikaala fi lubbuu qabu kuni argamsiisaa isa argamsiisu hin barbaadu ree? Kanaafu, jiraachu Rabbiitiif harka kennuu malee nuti homaa gochuu hin dandeenyu. â€¦

Saayinsin Isa bira gahuu waan dadhabeef jiraachu Isaa kaadun dhugummatti gowwummaadha. Kanarratti dabalate, umamni ofumaan tartiiba of qabsiisu akka hin dandeenye ykn tooâ€™annaa ofirratti argachuu akka hin dandeenye fiziksiin yeroo ammaa na barsiisee jira.â€•[2]

---

[1] Tafsiir ibn Kasiir 6/340-341, Mana Maxxansa Daaru Ibn al-Jawzi
[2] Baraahiin wa adillatul Iimaaniyyata-fuula 196-197, Abdurahmaan Habanka

Date Created
April 21, 2019
Author
admin